

Igazság és béke a Messiás országában

Igetanulmány

Textus: Ézs 11,1–9

1. Amit a textusról tudni kell – exegetikai/kortörténeti megértés

A textus helye és a történeti háttér. Az első 12 rész önálló egység Ézsaiás könyvében. Kemény, ítéletes próféciával kezdődik és a remélt szabadítás fölötti örömeikkel végződik. A többször is hallható elkeseredett hangot reménykedő próféciák váltják. Ézsaiás Kr. e. 730 körül profétált a déli országrészben, Júdában, ahol évszázadokon át nem szakadt meg a dávidi dinasztia. A királyok között voltak ugyan istenfélők is (például Ezékiás, Ézsaiás kortársa), de nagyobb részük eltávolodott az Úrtól. Következmény: Asszíria fenyegetése, s Júda csak Isten csodatette révén szabadult meg. Hogy aztán Ézsaiás után kb. 150 évvel, Kr. e. 597-ben elpusztuljon a déli országrész is, és megszűnjék a királyi intézmény. Ennek előrelátása készítette a próféták többségét, hogy egy új, istenfélő, az Úr ismeretében jártas király eljövételében bízzanak, olyanban, aki méltó utóda az országalapítónak (Dávid redivivus).

Jól kivehető a *szöveg tagoltsága*. **1.** Az eljövendő uralkodó bemutatása (1–2. v.). **2.** Királyként érvényt szerez az igazságnak (3–5. v.). **3.** Országában békesség lesz (6–9.). Mindegyik szövegegység egy képi és egy fogalmi részből áll. 1. Vessző, sarj – a lélek ajándéka. 2. Öltözk: deréköv – igazságos ítélkezés. 3. Állatok együttélése – Isten ismerete tölti be a földet.

Exegetikai megjegyzések. **1–2. v.** A törzsök vágott (נִזְעַר = lemetsz) facsonkot jelent. Sem ez, sem a gyökér nem mutat önmagában életet, de a próféta látja, hogy Isten innen is hozhat elő valami újat, mást. Királyi sarj, Dávid megtestesítője, de a próféta visszamegy egy nemzedékkel: Isaitól, egy egyszerű pásztorcsaládból származik, hogy majd mint király, tudjon együtt érezni népével. A „sarjad” szép magyar szó, de פָּרְהָבָּן (gyümölcsöt hozni) több van: termékeny, másokat tápláló élete lesz. Sem az előkelő (Dávid), sem az egyszerű (Isai) származás még nem elég a kormányzáshoz, ez csak akkor történik majd Isten akarata szerint, ha a Lélek vezeti a királyt. A „megnyugszik” állandóságot jelent. A három szópár karizmatikus királyra utal. **a.** Bölcs lesz (חָכָמָה, mint Salamonnál), azaz megoldja az ország mindennapi kérdéseit, belátó (בִּינָה), átlátja az intézendő ügyeket. **b.** Nincs szüksége tanácsadókra, saját tanácsa szerint vezeti az országot, erővel, de ez nem harci képesség, mert ő a békesség fejedelme (9,5b). **c.** Az istenismeret és istenfélelem a legösszefoglalóbb kifejezései annak, hogy ez az uralkodó mindent az Úr akarata szerint fog cselekedni.

3–4. v. Az istenfélelem (=Isten előtt állás) a legtagabb kifejezése annak, hogy valakinek az életét az Úr akarata határozza meg. A király bírói tisztelet gyakorol, és olyan pártatlan, mint maga Isten (nem személyválogató és nem lehet megvesztegetni (5Móz

10,16), ... azt nézi, ami a szívben van (1Sám 16,7). Igazság (צֶדֶק) és jog (מִישׁוֹר = egyenesség) szerint jár el. Kettős ítéletet hoz: az alacsonysorsúak (הַלְלִים), az alázatosok (עָנִי, vagy עֲנִי = szegény) dolgában méltányosan dönt, a bűnösöket (רָשָׁע = istentelenek) és a „földet” (valószínű szövegmódosítás: אֶרֶץ helyett עֲרִיץ zsarnok) elpusztítja.

5. v. Az igazság és a hűség övét ölti fel (bírói talár). A צֶדֶק, צֶדֶקָה és az אֱמוּנָה gyakori szópár, főleg a zsoltárok könyvében, az Úrra és az ő igéjére vonatkoztatva.

6–8. v. A „békesség fejedelmének” (9,5b) a személye biztosítja azt, hogy az alattvalók békében éljenek. A metaforák nem általában a természetre vonatkoznak (állat–állat vagy ember–állat viszonyra), hanem kimondottan az emberközi kapcsolatokra. Nem lesz kiszolgáltatott, a polgárok nem félnek egymástól, az emberek gyermeki bizalommal fogadják el egymást. A békességnek ezek a képei megjelennek a könyv végén (65,25), ott már a végidők vonatkozásában.

9. v. Megismétlődik a békeidőszakról szóló prófécia, s a 2,1–4 szerint az Úr hegye a jeruzsálemi Sion. Teljességre jut Isten uralma, mert a király ismeri és képviseli országában az Úr akaratát.

2. A perikópa megértése – teológiai összefüggések feltárása

A történelmi háttér után a *lelki háttérre* is kell figyelnünk: bűn és veszélyhelyzet, illetve ígéret a helyreállításról. Az 1–12. részek a pusztító ítélet és a felcsillanó remény kettősségében születtek. Az ítélet Júda hűtlensége miatt következik be: az ország kivágott fához (6,13a), lemetszett csonkhoz lesz hasonló. Az asszír fenyegetés előre jelzi a pusztulást. Az ország jövőjét nem valamelyik nagyhatalom biztosítja, hanem maga az Úr, aki olyan királyt rendel, akin az Úr Lelke megnyugszik.

Ótestamentumi szövegösszefüggések. Ézs 1–12-n belül a 2,1–4 békeországa és a 9,1–6 messiási jövődöleése (gyermek születik, aki csodálatos tanácsos, békesség fejedelme, törvénnyel és igazsággal uralkodik a Dávid trónján). – A 72. zsoltárban Salamon az igazságosan ítélkező királyt kéri Istentől. A צֶדֶק, צֶדֶקָה (igazság), מִשְׁפָּט (ítélet), שְׁלוֹם (béke), אֶבְיֹן (szegény) szavak vihetik a magyarázót a textus közelébe. – A kortárs Mikeás (5,1–5) szerint a júdeai Bethlehemből származik az uralkodó, akinek idejében békesség lesz (4a. v.).

Újtestamentumi vonatkozás. Egyetlen szó szerinti idézet indokoltta teszi a krisztológiai magyarázatot, azaz, hogy karácsonykor erről prédikáljunk: „Ézsaiás pedig így szól: Hajtás sarjad Isai gyökeréből, és népek uralkodójává emelkedik: benne reménykednek a népek” (Róm 15,12). Közvetett utalások: Jézus megkeresztelkedésekor leszállt rá a Lélek (Mt 3,16). – Az angyalok békeszózata: „... a földön békesség és az emberekhez jóakarát” (Lk 2,14b). Jézus a Hegyi beszédben azokat nevezi boldogoknak, akik munkálják Isten országának békességét (Mt 5,9). – A bűnösök és a gyengék közötti kettős ítéletre nézve: Az Újszövetségben ott, ahol Jézus megjelenik, illetve ahol az ige hirdettetik, a világ megoszlik: a napkeleti bölcsek és Heródes, a juhok és kecskék, a kereszt két oldalán megfeszített gonosztevők, akik hittek Pál prédikációjának, és akik nem hittek (ApCsel 28,24). – A pogányokból és a zsidókból lett keresztyénekre

vonatkoztatva: Krisztus a mi békességünk... megbékéltette mindkettőt egy testben Istennel... békességet hirdetett... (Ef 2,14–17).

Dogmatikai és hermeneutikai megfontolások. 1. Az eljövendő szabadító egyfelől Isai családjából születik, tehát *emberi származású*, másfelől a helyes uralkodásra *Isten* Lelkét kapja. Erre ki kell térni, de a prédikációban nem feladatunk Jézus kettős természetéről értekezni. 2. Ézsaiás olyan királyról jövendöl, aki azért uralkodhat Istennek tetszően, mert megnyugodott rajta a Lélek. Jézus arról beszél a názáreti zsinagógában, hogy az Úr Lelke van rajta, de nem megkeresztelkedésekor vált képessé messiási küldetésére, ő a Lélek „birtokában” volt már születése előtt. A Jordánnál nem nyert semmilyen új erőt, ott „csak” az történt, hogy az Atya szózatban és a Lélek alászállásával nyilvánvalóvá tette, hogy ő a „szeretett Fiú”, a Messiás. 3. Történeti, vagy eszkatologikus? Nézzük a kérdést három síkban. a. Ézsaiás jövendölése a közeli vagy a távoli jövőre vonatkozik, s ez nem teljesedett be, a zsidók a mai napig várják az igazságos békefejedelmet. b. Pál Krisztus-vonatkozása (Róm 15,12), az ebből (is) táplálkozó korai egyházi hagyomány és a mai írásmagyarázat is, a testté léttel látja beteljesedni a próféciaát. c. A 65,25-ben már eszkatologikus kitekintésben olvasunk a békésen élő állatok metaforájáról, s a Sionon megvalósuló békeország (fegyverekből szerszámok lesznek, 2,1–4) pedig szintén ebbe az irányba mutat. A prédikáció végén egy-két mondatban erre is ki kell térni. 4. Képes beszéd. Az alapigében a metaforák sorozatát olvashatjuk. A szövegben nem fordul elő sem Dávid neve, sem a király, sem a béke kifejezés. Nem Dávid, hanem Isai a kezdet, és ezzel az alacsonyrendű, egyszerű eredetre utal (lásd fentebb). Ézsaiás nyilván királyra gondol, de itt még a fejedelem szót sem említi (mint a 9,5b-ben), valószínű azért, mert szerinte a király a Seregek Ura, aki magasra emelt trónon ül (6,1–4), s hiányzik a béke kifejezés is, pedig a 6–9. versekben egyértelműen erről van szó. A prédikációban tehát igazolt királyról és békességről beszélni.

3. Prédikációvázlat

Bevezetés. Ézsaiás próféta úgy látja, hogy Júda országa, a kis megmaradt nép sötétségben él, a halál árnyékának völgyében jár (9,1), és várja, hogy eljőjjön a szabadulás, hogy világosság árássa el a földet. Igazi adventi sötétség, amelyben népének bűne és veszélyeztetett helyzete talán országának végét, a teljes kivágyatását jelenti. De a komor, kemény ítélettel kezdődő igehirdetés meg-megszakad, mert tudja, hogy meg fog valósulni Isten békeországa (2,1–5), eljön majd az új ültetés, a csemete (4,1), megszületik Immánuel, a királyutód (7,14), s ez a gyermek a békesség fejedelme lesz (9,5). Tudja, hogy eljön az idő, amikor a nép örömeinek mond szabadító Istenének (12. r.). – Ma, adventünk után, karácsonykor, örülünk együtt, hogy számunkra is megszületett a Megváltó, hogy közöttünk van a Király, s azt akarja, hogy itt, közelében, valósággá váljék Isten országa, hogy igazságával és békességével legyen tele a föld.

1. *Földi király mennyei erőikkel.* Isten most főképpen azokat akarja megszólítani, akik úgy érzik, hogy egyházuk, népük sorsa vagy éppen egyéni életük a megsemmisülés szélén áll, hogy ma egykori reménységeiknek csak a csonkja maradt meg. Különösen

ezeknek az elkeseredetteknek, bizonyára minden adventi embernek is szól a karácsonyi üzenet: Hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz: Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus a Dávid városában (Lk 2,10). Ő Isai utóda, valóságos ember, meg tud indulni az emberi szenvedés láttán, de Istennek a rajta megnyugodott Lelke mennyei erőt jelent. Mint ilyen kormányoz, a meghirdetett Isten országát bölcsen, hatalommal vezeti, és mindenben Atyjának akaratát érvényesíti itt a földön. Kedves, melegséget árasztó, hogy ő virágszál, de Szabadítónk nem csupán kedves, „édes Jézus”, hanem életének és halálának a gyümölcseivel éltet, erőt és reménységet ad.

2. *Érvényt szerez az igazságnak.* Olyan időket éltünk (vagy most is olyanban élünk), amelyekben a hatalomra jutottakban – akiket különben „mi” választottunk – csalódunk, csalódunk, mert vélt vagy valódi igazságuknak erőszakkal akartak érvényt szerezni. Gondolom, nem szükséges személyekre lebontva példákat sorolni. Jézus Krisztus királyi jogára szájának botja és ajkának lehelete. A szó, az ige erejével kormányoz, ítélkezik, dönt – szemben azokkal, akik csak erőszakkal tudnak érvényt szerezni az igazságnak, nagyon sokszor csupán saját igazságuknak. A fegyverrel szerzett igazságok korhoz kötöttek, elmúltak és elmúlnak, ezzel szemben Isten igazsága megmaradt minden korban, mert noha csak lehelet, szél, a Lélek erejével hatott és létrehozta az örök királyságot, Isten országát. Az én beszédeim nem múlnak el – mondja Jézus (Mk 13,31), szemben korának írott kőtábláival vagy tekercseivel. A keresztyén egyház az Istentől kapott erővel ezt a múlhatatlan igazságot hirdeti. A próféta az igazság két tartalmi eleméről beszél. Először arról, hogy a messiási királyt nem lehet megvesztegetni és nem a külsőségek szerint hozza ítéleteit. Az az egyház és az a keresztyén ember, amely és aki ettől a Jézus Krisztustól nyer hatalmat a bíraskodásra, kötelezett a tiszta kezű ítélkezésre. A krónikás szerint Isten az igaz bíró, aki „nem tűri a hamisságot, a személyválogatást és a megvesztegetés elfogadását”. Izráel bíróinak pedig eszerint kell ítélkezniük (2Krn 19,6–7). Másodszor Ézsaiás arról tesz bizonyosságot, hogy az eljövendő bíró az addig jogfosztott szegények mellé áll. Gyakran van erről szó a Zsoltárok könyvében, s Jézus már szolgálatának kezdetén a szegények, foglyok, vakok, megkínzottak mellé áll. Ezt a messiási „programot” megelőzi az ismert bejelentés: az Úr Lelke van énrajtam (Lk 4,18–19, mint az alapigében elhangzott próféciaiban, amely szerint az Úr Lelke megnyugszik a bíró-királyon. – Jézus Krisztus olyan országnak a Királya, amelyben ő maga az igazság (Jn 14,6), s polgáraitól azt kéri, hogy felkent keresztyénekként övezzék fel derekukat az igazságszeretettel (Ef 6,14), s tegyék ezt a bizonyossággal, hogy övék a mennyek országa, vállalván azt is, hogy az igazságért üldöznifogják őket (Mt 5,10).

3. *A földön békeség és az emberekhez jóakarat.* A Király országában biztonság, békeség lesz. Ézsaiás korában, Ezékiás király alatt, Júda megszabadult az asszír veszélytől, s az uralkodó elmondhatta, hogy az ő idejében az országban béke és biztonság lesz (Ézs 39,8). Utána nem sokáig tartott. Az uralkodók mindenkor arra törekedtek, hogy alattvalóik békeségben éljenek. Ezt akarta Jézus születésének idején a zsidók királya, Heródes (Mt 2,3–18), és erre törekedtek a Római Birodalom császárai is, Augustus és Tiberius (Lk 2,1; 3,1). Mind Heródes országában, mind a rómaiaknál gyilkosságok,

kegyetlenkedések, elégedetlenségek, zavargások bontották meg az uralkodók által kívánt békét. Heródes testőrsége vagy a római légiók erőszakkal akartak békét teremteni, de ez főleg magának a királynak, illetve a császárnak a biztonságát célozta. A világtörténelem olyan békekötések sorozata, amelyeket fegyverrel értek el. Ézsaiás olyan békét és biztonságot hirdet, amely nem erőszak útján valósul meg. A vadak nem azért ülnek, legelnek békésen, mert a törvények ketrecében tartják őket, nem azért, mert az idomár ostorral szelídít, hanem azért, mert nincs bennük vad indulat, azért, mert nem ellenséget látnak a másikban, hanem társat az életre. – A megszületett Király kihirdeti: eljött Isten országa. Karácsonykor egy ősi, mélyről jövő vágy teljesedik be, a békesség fejlődése mellett megszűnhet az erőszak, a terrorizmus, a brutalitás, és a gyenge nincs kiszolgáltatva a hatalmasnak, a szelíd a vadnak. Az Ószövetség világában Ézsaiás még csak arról prófétál, hogy az ellenségek együtt, egymás mellett élnek, de Jézus békeországában a polgárok nemcsak egymás *mellett*, hanem *egymásért* is élnek. Nem teljes a béke a világban, de ahol királyként elfogadják az ő békességét, ahol tele van a föld Isten ismeretével és az emberek akarata az ő békeakarata alá rendelik, ott Isten gyermekei, Jézus tanítványai nem csupán élvezik a békét, hanem munkálják is (Mt 5,9). Nemcsak úgy, hogy magukban visszaszorítják a vad indulatokat, hanem úgy is, hogy magukhoz fogadják és megvédik mások támadásai ellen a kiszolgáltatottakat, úgy is, hogy megosztják kenyerüket az éhezőkkel.

Befelezés. Jöjjön el a te országod, kérjük naponként Istentől. Megvalósult? A maga teljességében nem. De hát mikor lesz részünk benne? Az ószövetségi próféciaokról nem mindig tudjuk, hogy beteljesedtek-e Krisztus eljövételével, vagy a végidőkre szólnak. Ezek időrétegek, amelyeket most még egy szinten látunk. (Lásd a példatárat.) Hinnünk kell, hogy már most megkezdődött az örök igazság és békesség országa, de azt is, hogy majd, az örökkévalóságban válik teljessé. Az időben élő keresztyén ember egyelőre gyermekként keresi ennek az országnak az igazságát, békességét, abban a reményben, hogy majd, amikor Isten lesz minden mindenkiben, őt is magához emeli, és számára felragyog végleg és teljes erejével Isten igazságának és békességének áldott napja.

Én és a másik ember. Az igehallgató szent kívánsága, hogy a híveknek, Jézus Krisztus tanítványainak a közösségében megtapasztalja az igazságot, azt, hogy békességben és biztonságban éljen. Ezért imádkozunk karácsonykor, és ha részünk volt ezekben, szeretnők tartósítani. Természetes kívánság. De mint királyságra felkent keresztyéneknek arra kell törekednünk, hogy embertársainkban oszlassuk el a bizonytalanságot, a félelmet, hogy ne lássanak bennünk farkast, párducot, oroszlánt, kígyót. Elfogadni életünk Királyát, méltóknak lenni Isten országára azt is jelenti: igyekszünk az elnyert igazságot és békességet osztogatni, ezekkel megajándékozni minden mellettünk élő. Most, karácsonykor és ezután is, mindig.

4. Példák, képek, szemelvények, aktuális történetek

A jövőre vonatkozó próféciaíkból nem mindig értjük meg, hogy azok a közeli, a távoli vagy éppen az utolsó időkre szólnak. Ézsaiás a nem túl távoli időkről beszél, a keresztyén egyház tudja, hogy az újszövetségi korra mutatnak, de vannak olyan jövődölések, amelyek csak a végső időkben fognak beteljesedni. Olyanok vagyunk, mint a kisgyermek, aki feltekint az égre, és úgy látja, hogy egyetlen, egy szintben levő felhőtakaró homályosítja el a napot. Repülőben, ahogyan a gép emelkedik, két meglepetés éri. Először az, hogy a lentről látott felhők rétegenként borítják az eget. Másodszor az, hogy amikor minden felhő fölé emelkedik gépe, a nap fénysugarainak özöne árasztja el a mindenséget.

5. További szempontok az istentisztelet alakításához

Lekció: Ézs 9,1–6 és Lk 2,1–14

Énekek: 185:1–5; 187:1; 192:1 és 5; 193; 202:1–5

Magyar Református Énekeskönyv. 2000.

Imádság (vázlat): Mennyei Atyánk! *Köszönjük* az ünnepnek ezt az új napját, amelyre felvirrasztottál. Talán most munkahelyünkön, családjunkban, valamelyik szórakozóhelyen szeretnénk lenni. Add, hogy ne ott, hanem itt a te házában érezzük jól magunkat. *Bocsásd meg*, hogy gondolataink csak magunk körül forognak, legfeljebb egymással törődünk. Cselekedd, hogy magunktól és még embertársainktól is elfordulva reád nézzünk és arra az ajándékra, amelyet Fiadban tőled kaptunk. *Kérünk*, hogy indíts ezért hálára irántad és szolgálatra mások iránt. Tégy figyelmessé a te Igédre, arra, akit a próféták megígértek, aki értünk testté lett. És a leírt és prédikált ígére, amely által őt és rajta keresztül téged megismerhettünk.

Liturgiai elemek ajánlása. 1. Az istentisztelet apostoli köszöntéssel kezdődik (szó szerinti bibliai szöveg), amelyet követ az előfohász, trinitárius formulával. A végén ajánlott az ároni áldás. 2. A két lekiót az úrasztal két oldaláról – ógyházi gyakorlat szerint a két pulpitusról (bémáról) – egy bibliakörös fiú és egy leány olvassa fel. (Esetleg két presbiter.)

6. Ajánlott irodalom

Czanik Péter: *Ézsaiás könyvének magyarázata.* 1–12. Budapest 1983.

Kaiser, Otto: *Das Buch des Propheten Jesaja. Kapitel 1–12.* ATD 17. Göttingen 1981.

Wildberger, Hans: *Jesaja. Kapitel 1–12.* Neukirchener Verlag² 1980.

Wildberger, Hans: *Jesaja 11,1–5. 9.* in: *Hören und Fragen.* 5. k. Dritte Evangelienreihe. Neukirchener Verlag 1976². 51–58.

Igetanulmány, amely megjelent Debrecenben, az Igazság és Élet 1912. 4. számában.